

DIE ONTPLOOIINGSMOONTLIKHEDE VAN DIE JONG KIND

J M A PRETORIUS

**Dosent, Departement
Verpleegkunde,
UOVS**

DIE KIND IS MENS

Die kind is iemand wat graag self iemand wil wees. Die kind is vanaf geboorte volledig mens. Die kind — baba, kleuter, puber en adolescent — is geen grootmens in sakformaat nie, ook nie 'n wordende grootmens nie, maar is mens wat nog nie sedelik selfstandig is nie. Die menslike bestaan is dinamies en gerig, dus is die kind voortdurend in wording. In hierdie vorming en gerigtheid is hy aktief en skeppend betrokke, hy is daarmee op weg na die toekoms. Omdat die kind mens is, is hy betrokke in 'n besondere verhouding met die wêreld, sy medemens en God. Die kind kan nie van sy wêreld geskei word nie, sy betrokkenheid met die wêreld word slegs deur die dood, wanneer hy ophou om mens te wees, beëindig. Die wêreld word vir die kind woonbaar deurdat hy die onbekendheid daarvan deurbreek deur waarnemend, lerend en wordend daarvan 'n leerwêreld te maak.

Die kind in sy wil-om-self-iemand-te-wees rig hom deurgaans op die wêreld ten einde dit te eksploreer, en om dialoog met sy medemens aan te knoop. Sy gegewe hulpeloosheid probeer hy oorwin ten einde te kom tot veiligheid wat hom voorsien van deelname aan die

Hierdie is 'n referaat gelewer tydens 'n werkseminaar oor die voorkoming van probleme by kinders wat aangebied is deur dosente van die Departement Teologie, Verpleegkunde, Maatskaplike Werk en Opvoedkunde aan die U.O.V.S.

SUMMARY

The child is a complete person but has a need for others in order to develop his full potential. The adult is responsible for providing a safe environment in which the child can develop socially, spiritually, psychologically and somatically. The child is continually occupied with realising himself as a person and this is only possible if there is a relationship of trust between the child and the adult.

wêreld. Die behoefte aan die nabyheid van ander mense moet as voorwaarde vir die uitdying en ontplooiing van die kind gesien word. Om verhoudinge te stig het die kind die vastigheid van 'n veilige konstante lewensruimte in alle fasette nodig vir verkenning en ontplooiing van sy moontlikhede. Veilige ruimte bied die kind 'n waarborg van veiligheid en beskerming waarheen hy kan terugkeer sodra hy homself as onseker beleef.

'N VEILIGE MILIEU

Die skep van 'n milieu waarin die kind sy moontlikhede kan ontplooi is elke volwassene se verantwoordelikheid en die volwassene moet bereid wees tot hulpverlening en steungewing, tot inruiming van die kind in sy wêreld. Omgang, as die saamwees van die volwassene en die kind, is die essensie in die skepping van hierdie veilige milieu (ruimte). Die kind vra begrip van die volwassene vir sy persoonlike belewing, dat die volwassene hom sal leer ken in sy kinderwêreld. Die totstandkoming van 'n onderlinge vertrouensverhouding is noodsaaklik vir sinvolle bemoëienis. Die kind moet onvoorwaardelik geneem word as medemens en deelnemer in sy belewingswêreld. 'n Volwassene wat die kind vertrou, en ag, sy prestasie erken en aanprys, borg vir die kind 'n veiligheidsbelewing, gee hom die moed en geloof in homself om waardes te verwesenlik en om die toekoms te waag. Ons is almal gemoeid met die versorging van die kind om 'n onmisbare bydrae te lewer tot die kind se ontplooiing. Gebruikmaking van die volwassene se kennis en persoonlikheid is dus van allergroutste belang.

SELFVERWESENLIKING

Die kind se wording tot mens verloop gedyend omdat sy menslike hoedanighede in die een of ander opsig op die een of ander wyse en in die een of ander mate voortdurend veranderinge ondergaan. Die kind se wording tot persoonlikheid is die ontplooiing van sy inherente moontlikhede binne sy lewenskring (sy lewenskring bied besondere moontlikhede tot selfverwesenliking) gerig deur sy eie keuse (die kind beskik oor die keuse of hy sy moontlikhede wil verwesenlik of nie). Selfverwesenliking van die kind word egter aan bande gelê deur besondere beperkings — die kind kan ten opsigte van sy inherente moontlikhede net word wat hy potensieel is ten opsigte van sy lewenskring hang die beperkings saam met die problematiek en tekortkominge van die samelewing.

Die kind se ontplooiingspatroon toon 'n besondere verloop en in elke ontwikkelingsfase toon die ontwikkelingspatroon kenmerkende eienskappe. Elke lewensfase van die kind bied besondere ontplooiingsmoontlikhede dog elke fase is aan bepaalde persoonlike probleme onderhewig. In elke lewensfase moet die kind besondere ontwikkelingsstake bemeester, byvoorbeeld die kleuter moet toiletgewoontes aanleer, leer om in groepe te speel en leer om weg van sy moeder te beweeg. Indien die kind nie die ontwikkelingstake kan bemeester nie, lei dit tot problematiek — die ontplooiing van sy menswording word benadeel. Gevolglik verskil die aard en peil van ontwikkeling, sowel as die rigting waarin die selfverwesenliking verloop, van kind tot kind.

Die kind se persoonlikheid is multidimensioneel en die ontplooiing van die fisiese, psigiese, sosiale en transendentale dimensies vorm 'n eenheid, gevolglik het geen dimensie op sigself betekenis nie, maar verkry slegs 'n betekenis in samehang met die ander dimensies.

Sosiale dimensie

Die sosiale dimensie dui op die kind se menswording in medemenslike betrokkenheid. Die kind is lid van 'n betrokke gesin, 'n betrokke vriendekring, 'n betrokke skool, 'n betrokke gemeenskap — in en deur andere ontdek die kind homself. Die kind wil in gesprek (dialoog) verkeer met sy medemens en hy hunker dus na 'n volwassene as gespreksgenoot en steunoot wat hom tot volwassewording kan lei.

Geestelike dimensie

Die geestelike dimensie dui op die verhouding tussen die kind en sy God. Die kind lei 'n normatiewe lewe en aan die hand van 'n oriënteringspunt wat God ontsluit, dui die volwassene die wêreld vir die kind aan. Die kind word gelei om deur die keuses wat hy maak die mens te word wat hy kan wees en wat hy moet wees.

Psigiese dimensie

Die psigiese dimensie van die kind is die nie-waarnemende dimensies wat die kenlewe, die gevoelslwe, streeflewe en wilshandelinge vergestalt. Die streeflewe (motiewe of dryfkragte) dien as stukragte vir die kind se handelinge. Die kind se kenlewe is die verhouding waarin die kind intens gerig is op die ken van die wêreld. Deur die kenlewe vorm die kind 'n besondere verhouding met sy wêreld asook die objekte van die wêreld soos byvoorbeeld 'n stoel, 'n motor en die natuur. Die intelligensie van die kind is noodsaaklik in die wêreld-kind-verhouding dog die intellektualiteit van die kind is slegs een van die vermoëns waaroor 'n kind beskik wat moet gedy. Die ontplooiing van die kind se intellektualiteit hang altyd saam met die lewenskringte waarbinne hy beweeg

en die persoonlike wyse waarop die kind sy intellektualiteit laat gedy.

Die gevoelens- en gemoedslewe van die kind is die kind se moontlikheid om deel te hê aan sy wêreld en om in dialoog te verkeer met sy wêreld, sy medemens, sy God en met homself. Die kind beleef alle ervarings gevoelmatig en gevolglik stel die kind hom oop om op sy medemens en wêreld te reageer. Die gemoedslewe van die kind vorm die klankbodem van sy eie emosionele stemming en belewinge.

Somatiewe dimensie

Die somatiewe (fisiese) dimensies van die kind dui op sy liggaamlikheid (lyflikheid). Die kind is sy liggaam, en hoewel hy aan sy liggaam gebonde is, kan hy bo sy liggaamlikheid uitstyg omrede hy mens-asgeestelikheid is. Die kind kom liggaamlik in die wêreld, ons verwag hom in daardie liggaamlikheid en wanneer hy liggaamlik nie meer is nie, dan is hy as mens nie meer nie. Volgens Peursen kan die liggaamlikheid van die mens onderskei word in die konkrete sterflike liggaam as anatomies-fisiologiese struktuur en deurleefde liggaamlikheid (lyflikheid) as aanduiding van die kind se gesprek met sy en deur sy liggaam. Die liggaam is die kind se plek in die wêreld.

Die sterflike liggaam as anatomies-fisiologiese struktuur ondergaan progressiewe veranderinge wat volgens 'n ordelike en logiese patroon verloop. Die liggaamlike veranderinge vind vinniger gedurende die baba, kleuter en adolescent jare plaas wanneer die groei-proses oorheers. Liggaamlike ontwikkeling gaan altyd met psigososiale wording gepaard, wat mekaar onderling op verskillende wyses beïnvloed. Die baba en kleuter se liggaamlike ontwikkeling is gerig op beheer van sy liggaam. Motoriese beheer lei tot gevoelens van fisiese sekuriteit wat ontplooi tot psigologiese sekuriteit. Hoe meer die kind vir homself kan doen hoe meer selfvertroue ontwikkel hy. Psigologiese selfvertroue lei tot algehele selfvertroue wat alle areas van gedrag beïnvloed. Die adolescent se liggaamlike ontwikkeling gaan saam

met emosionele onstabieleit terwyl dit die beginstadium van heteroseksuele verhoudings is.

Het lichaam functioneert binnen de ervaring van onszelf. (Van Peursen, 1970: 114). Die deurleefde liggaamlikheid bestaan uit die liggaamsbeeld en die liggaamlikheid se betekenis in die kind-wêreld-verhouding. Vanweë sy eie liggaamlike moontlikhede leer die kind om op bepaalde wyse met die wêreld om te gaan. Die liggaamsbeeld ontstaan wanneer die baba tussen homself en ander persone kan onderskei. Deur die wyse waarop ander persone na hom kyk en wat hulle van sy liggaam sê, kom die kind tot beoordeeling van sy eie liggaamlikheid — waarderend of veroordelend. In sy omgewing met mense raak die kind onbewus van sy liggaamlikheid, maar wanneer hy belemmer word in sy omgang raak hy daarvan bewus.

Die kind bewoon die wêreld met sy liggaam: hy is liggaamlike-besigwees in die wêreld as antwoord op die appél wat tot hom gerig word. Die liggaam is die middelaar tussen kind en wêreld en kind en medemens.

Waar die kind gestrem is, ontstaan 'n konflikverhouding met sy liggaamlikheid. Die kind se beleving van homself en die wêreld is **anders**, sy singewing is anders vanweë sy ingeperkte vryheid. Die essensiële van die gestremde kind is nie in sy minder-wees geleë nie maar in sy **anders-wees** in 'n wêreld waar die normale persone die norm stel. Die gestremde se ontplooiingsmoontlikhede verminder nie, dog hy word beperk om in die wêreld van die ander wat nie gestremd is nie 'n eie wêreld op te bou. Daar die kind sy medemens deur sy liggaam beleef, beïnvloed sy gestremdheid die dialogiese verhouding tussen hom en ander.

STEUN VAN VOLWASSENE NODIG

Hoewel die kind se persoonstruktuur multidimensioneel is, leer hy vanuit sy geestelik-eksistensiële sentrum, sy selfheid, wat die kern van sy menswees is. Vanuit hierdie selfheid, hierdie **ek**, kom die kind

tot selfstandige beslissinge. Die ek as selfheid is die stukrag en stuurkrag agter al die kind se handelinge. Die kind kan in sy ontplooiing nie self-word-nie, dus is hy aangewys op die hulp en steun van die volwassene sodat hy sedelik-selfstandig die nodige beslissinge kan neem om so-doende sy moontlikhede te laat ontplooi.

In die ontplooiing van sy moontlikhede en in sy strewe om self iemand te word, rig die kind hom voortdurend op sy wêreld om dit te eksplloreer. In hierdie eksplorasië word die kind deur verskillende leerwyses gevorm. Die baba leer op 'n liggaamlike wyse sy wêreld ken en tree op 'n liggaamlike wyse in dialoog met sy medemens. Die baba leer eet, klouter en praat terwyl hy met sy hand reik om aangeraak, opgetel en vertrous te word. Hierdie liggaamlike wyse van leer hou vir die jong kind 'n liggaamlik-afektiewe betekenisgewing in. Soos die kind ouer word, tree hy waarnemend, denkend en intellektueel sy wêreld tegemoet. Die leerhandelinge van die kind verkry nou 'n kognitief-afektiewe betekenis. Alleen as daar 'n vertrouensverhouding tussen die kind en die volwassene bestaan is die kind in staat om 'n handelende, belewende volwassene te word waardeur hy homself as mens verwesentlik.

Die kind is voortdurend by sy eie menswording betrokke. Die kind is uniek omdat hy oor individuele hoedanighede, eienskappe en kenmerke beskik wat anders is as die van andere. Vanuit sy persoonskern verwerk die kind sy leefsituasie op sy eie manier en vorm (stig) hy sy leefwêreld op sy eie manier. In hierdie dialoog-verhouding rig die kind hom tot 'n volwassene om hom, aan die hand van die sedelik-etiese norme, op te voed tot selfstandigheid.

BRONNE

- CRONJE, G (1969) *Mens-in-sosiale-verband*. Pretoria/Kaapstad. Academica.
- HURLOCK, E.B (1972) *Child development*. McGraw-Hill Book Company.
- KOTZÉ, W.J. (1979) *Begeleiding in die verpleegkunde*. Pretoria. S.A.V.V.
- SONNEKUS, M.C.H. (1968) *Die leerwêreld van die kind as beleweniswêreld*. Stellenbosch Universiteit-Uitgewers en -Boekhandelaars.

Vervolg vanaf p. 26

HANTERING VAN DIE BABA

Antisiperende leiding en voorligting vir die gesin met die nuwe baba is nodig omdat die ou sisteem, waar families bymekaar of naby mekaar gebly het en hulp verleen het, nie meer in die moderne gemeenskap bestaan nie. Die jong egpaar is totaal op die professionele verpleegkundige en geneesheer aangewese vir raad en advies. Die aspekte waarvoor jong ouers die meeste vrae vra, is: ouer-kind-verbondenheid, veranderende verhouding tussen man en vrou, voeding van die baba, slaap- en huilpatrone van die baba, bad en algemene versorging, stimulasie en speelgoed vir die baba, veiligheid en wanneer om die geneesheer te ontbied of baba na die kliniek te neem.

Dit is noodsaaklik dat ouers moet weet dat hulle ter eniger tyd met

raad en daad bygestaan sal word na ontslag uit die hospitaal. Die verpleegkundige gebruik haar noodsaaklike basiese vaardighede, byvoorbeeld luister, empatie en kommunikasie om die individuele pasiënt te help om die impak van 'n nuwe baba op die totale gesinslewe te hanteer. Die verpleegkundige moet aanvaar dat alle menslike gedrag betekenis het en ontstaan het om 'n behoefte te bevredig.

SLOT

Die pasiënt, die gemeenskap en ons volk in wie se diens die verpleegkundige staan, vra toewyding en besieling sodat aan elke kind die beste ontplooiingsmoontlikhede gegee kan word. Die arbeid van die hede, die gehalte en verantwoordbaarheid daarvan, is 'n belegging vir die toekoms met die oog op die goeie kwaliteit van lewe.

BRIEWE LETTERS BRIEWE LETTERS

Dear Editor

I read the rather well-written article by V.J. Pinkney-Atkinson in the June number of your Journal with interest because it contains thinking along the philosophical lines presented which goes far towards encouraging efforts to improve the competence of the nursing profession.

Two matters, however, do not receive notice by Pinkney-Atkinson; they are directly related to the subject of adult nursing education. First, the standard of education itself with which school-leavers are equipped to enter adult life adequately prepared for the requisite standard of nursing education with all that *that* implies, as stated by Pinkney-Atkinson, is inadequate: the RRRs are now in the lower case — rrr.

Secondly, the discipline of the kind that maintains a state of alertness of the intellect towards the duties of nursing is patently absent today. I do not mean to imply a need for quasi-martial discipline which is the correct and conditioned reaction to orders issued by seniors; but the discipline that arises from appropriate respect in deportment, speech and behaviour of juniors towards seniors and *vice versa* in the nursing profession and its inseparable relation to the medical profession to which it is now very closely attached.

Whether, in an egalitarian and decadent age, such a standard of discipline is at all possible becomes a moot question, but it is a question that bears directly upon competence in nursing.

Florence Nightingale's establishment of a system of nursing at St Thomas's and King's College Hospitals in London is not outdated by the science that has entered the teaching of nursing; it could, in fact, be excellent counterbalance in the advance of the nursing profession *pari passu* with the medical profession. Nursing has a most personal relation of connection between the nurse and the patient adding greatly to the patient's satisfactory treatment, it is no technological communication.

Dr. Theodore James
Pinelands